

Srednjoškolski centar »Braća Kazić« i Zavičajni muzej u Jastrebarskom. Muzej je bio inicijator obilježavanja ovog datuma.

Tako su u toku nastave učenicima pružene informacije o značajnosti kulturne baštine njihovog zavičaja koje su ih mogle opomenuti na važnost očuvanja spomenika svih vrsta.

U OŠ »Milan Mraović-Simić« u Jastrebarskom, u ponedjeljak 13. veljače, kustos Zavičajnog muzeja u Jastrebarskom održala je predavanje za mlade geografe i povjesničare o zaštiti spomenika kulture jastrebarske općine, pri čemu je posebno naglašeno lončarstvo kao tradicijska rukotvorska vještina koja zamire. Predavanje je bilo popraćeno dijapozitivima (muzejski) u boji o lončarstvu Rastoka kao i stalnom muzejskom postavu u Dvoru te njegovim problemima. Tom je prilikom postavljen i pano sa sadržajima koji će još neko vrijeme učenike ove ško-

le upoznavati sa prošlošću njihovog zavičaja. Najvredniji spomenik na tom panou je prevedena kopija bule Bele IV iz 1257. godine.

Za SŠC »Braća Kazić« u Jastrebarskom izrađen je sličan pano, a u toku je obrada teme o revolucionarnom predratnom radničkom djelovanju braće Kazić — Perice, Janka i Barice, u čiju je čast škola i dobila ime. Osim bule s prijevodom, dio panoa posvećen je Jastrebarskom kao urbanom naselju. Nastavnici povijesti i povijesti umjetnosti su predavanjima i osvrtima dali svoj prilog zaštiti kulturno-povijesnog nasljeđa.

U dva izloga stare jaskanske apoteke postavljena je u subotu, 18. veljače, prigodna izložba iz fundusa Zavičajnog muzeja u Jastrebarskom koja građane upoznaje sa starim tradicijskim zanatom opančara. Stara apoetka kao dio urbane jezgre trgovišta Jastrebarsko

svojim unutarnjim uređenjem predstavlja vrijedan spomenik kulture u Jastrebarskom s početkom ovog stoljeća. Na žalost, zasad još nema odgovarajuće namjene. Danas se opančarijom u Jastrebarskom bavi još samo jedan opančar, zaljubljenik u svoj posao — Vlado Kufrin. U drugom izlogu apoteke izloženi su reprezentativni primjerci nakita i dijelova svadbenog oglavlja mladenaca iz sela Čegljii u Draganićima.

Također je u pripremi otvorenje izložbe Muzeja Turopolja iz Velike Gorice »Turopoljsko-posavski partizanski odred« (koja je otvorena početkom ožujka) u Domu JNA-e u Jastrebarskom.

Datum obilježavanja Dana zaštite spomenika kulture u našoj je komuni obilježen prema našim mogućnostima. Vjerujemo da će u skorju budućnost spomenuti datum biti bolje obilježen.

Kolekcionari — Collectors

Privatna zbirka dra Josipa Kovačića, Zagreb

Ljerka Kanižaj

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Sabranje je vrlo stara, vjerojatno arhetipska potreba čovjekova. Sakupljanje je uvijek bilo motivirano određenom namjerom. Činioci koji potiču čovjeka na sakupljanje s vremenom se mijenjaju, budući da su neminovno vezani uz čovjekove životne uvjete i potrebe i, što je ne manje važno, uz stupanj saznanja svijesti o sebi, bolje rečeno o intenzitetu želje za osvještavanjem. Uočljiva je uzajamna veza između intenziteta želje i složenosti motiva za prikupljanje.

U jednostavnim ljudskim zajednicama čuvala su se vrijedne stvari, nakit, oruđe i sl., a podsticajni činilac bio je isključivo ekonomske prirode — tezauriranje. Viši stupanj kolekcioniranja karakteriziraju estetski podsticajni motivi, pridružuju im se religiozni, da bi na slijedećem stupnju, analizirajući svoju stvarnost, sabirač izdvajao neobičnosti, kasnije specifičnosti. Potom se podvrgava još jednoj stalnoj potrebi čovjeka koji je akumulirao određen

broj spoznaja — potrebi da te spoznaje sistematizira. Tako je nastao velik broj specijaliziranih i enciklopedijskih, privatnih, zbirki, koje su postale baza nizu velikih, svjetskih (i naših) muzeja.

Na temelju poznavanja većeg broja privatnih zbirki u Zagrebu, kao i ličnosti sabirača, mogu ustvrditi da postoje sve nabrojene vrste zbirki, pa prema tome i razlozi za kolekcioniranje, budući da oni nužno određuju fizionomiju zbirke.

Međutim, u traganju i želji za uspostavom vlastitog identiteta, sabirač želi rasvijetliti i povijesni okvir u kojem je djelo (ili pojava) nastalo. Iza čina nastanka bilo kojeg djela čitavo je mnoštvo činilaca, iz različitih aspekata života, koji su njegov neodvojivi dio. Upravo ti činioci daju objektu njegovu specifičnu formu. Rasvjetljavanje povijesnih činjenica, traženje uzorka, međutim, nije više interes pojedinca, sakupljača, već je to i zadatak (i šansa) suvremenog muzeja. Tim više iznenađuje, ako se među sakupljačima, pojedincima, pojavi kolekcionar sličnih ambicija.

Privatna zbirka dra Josipa Kovačića iz Zagreba specifična je i po sadržaju i po načinu obrade. Dr Kovačić je svoj sakupljački interes ograničio na život

i djela hrvatskih slikarica rođenih u 19. stoljeću, a koje su djelovale i u prvoj pol. 20. stoljeća. Zbirka sadrži djela (slike, pastele, crteže, skice) dvadesetak slikarica. Zanimljivost je ove zbirke što se vlasnik nije ograničio samo na djela, poput većine kolekcionara, već je, koliko je god to bilo moguće, slikarski opus pojedine umjetnice upotpunio dokumentima iz njezinog privatnog života, školovanja, prijateljstava s drugim umjetnicima i značajnim osobama tog doba, nastojeći je ocrtati kao kompletnu ličnost. Slikarski opus dopunjuje dokumentacijom o izložbama (katalozi), podacima o tome gdje se sve nalaze njihovi radovi, člancima iz novina i ostalim bibliografskim jedinicama. Sakuplja i podatke o slikaricama do čijih djela, za sada, ne može doći.

Ti podaci, osim što objašnjavaju umjetnički habitus pojedine umjetnice, dragocjeni su dokumenti o životu jedne prošle epohe. U posjedu je obiteljskih albuma fotografija obitelji Vere Nikolić i Anke Krizmanić te poslovnih knjiga s imanja Nikolić-Podriški. Kad sam zapitala dra Kovačića koji su njegovi sakupljački motivi, odgovorio je vrlo određeno pa ga stoga citiram: »Smisao kolekcioniranja nije, kao što neki misle, samo u tome da se gomi-

laju umjetnine, kao konvertibilne, materijalne vrijednosti, već u mnogo čemu plemenitijem. Kolekcionar se može, sa svoje strane, posvetiti spašavanju kulturnih dobara koje službene muzejsko-galerijske ustanove nisu u stanju obuhvatiti svojom djelatnošću, odnosno programom. U tom će se pravcu osobito nezaštićenim područjem pokazati i nuditi tzv. 'rubne pojave'.

Neke od umjetnica iz ove kolekcije novo je doba gurnulo u zaborav, neke je prepoznalo kao autentične vrijednosti. Bez obzira na likovnu vrijednost njihova djela, one ostaju dio kulturne povijesti grada, primajući utjecaje sredine, a i same djelujući na nju. Većina njih bile su životne družice, supruge i majke slikarima i izaknutijim ličnostima toga doba. **Leopoldina Auer-Schmidt**, slikarica, bila je supruga slikara Roberta Auera i majka slikara Ive Auera. **Anka Bestall** je bila profesor crtanja na Višoj djevojačkoj školi u Zagrebu. Bila je likovni pedagog mnogim obrazovanim Zagrepčankama, među ostalima i Anki Krizmanić. **Vjera Bojničić**, značajan je grafičar u cjelokupnom opusu jugoslavenskih grafičara. Studirala je na Umjetničkoj akademiji u Beču, kod Tine Blau, a po povratku u Zagreb specijalizira grafiku kod Tomislava Krizmana. Prihvaćena je od tadašnje službene kritike kao značajan grafičar. Izlagala je na svim značajnijim skupnim izložbama prve četvrtine 20. stoljeća; na svim izložbama društva »Medulić«, na »Prosljetnom salonu«, na izložbi »Pola vijeka hrvatske umjetnosti«, a izložbama Kluba likovnih umjetnica (osnovan 1930.), svojim radovima osigurava višu kvalitetnu razinu, uz djela Naste Rojc i Cate Dujšin. Iza 1945. izlaže kao član ULUH-a. Moderna galerija, Zagreb, posjeduje kolekciju njezinih bakropisa i drvoreza. **Lina Crnčić-Virant**, slikarica, supruga Menci C. Crnčića. **Nevenka Đorđević-Tomašević**, slikarica, supruga Ernesta Tomaševića. **Mira Klobučar**, slikarica, tajnik i jedan od osnivača Kluba likovnih umjetnica. Dr Kovačić posjeduje dokumentaciju s podacima o djelovanju toga kluba. **Anka Krizmanić**, slikarica i grafičarka značajnog opusa. Studirala je slikarstvo kod T. Krizmana, a kasnije na Obrtnim školama u Dresdenu (gdje se družila s Otom Dixom) i u Parizu. Izlagala je često na skupnim i samostalnim izložbama, u Zagrebu i drugdje. O njoj i njezinom djelu postoji znatna bibliografija (o njoj su pisali I. Kršnjavi, J. Miše, M. Stančić). J. Kovačić posjeduje velik broj djela Anke Krizmanić među kojima se posebno visokom kvalitetom ističu pastel i temu plesa i pastel »Ljubavnici« iz 1926. Anka

Krizmanić imala je veoma zanimljiv i sadržajan život, a njezina sjećanja, budući da prijateljuje s njom, dr Kovačić marno bilježi, pripremajući o njoj esejističku biografiju. **Vera Nikolić**, slikarica, studirala je slikarstvo kod Otona Ivekovića. Nakon studija boravila je u Parizu gdje se priklanja postimpresionističkim strujama. Godinama je prijateljivala s Leom Junekom kojeg je visoko cijenila. Budući da je bila veoma dobrog imovinskog stanja, materijalno je pomagala talentirane, mlade slikare. Slikarstvo Vere Nikolić suvremena je likovna kritika ponovno valorizirala, dajući mu dostojno mjesto u našoj povijesti umjetnosti, koje po svojim kvalitetama i zaslužuje. **Ivka Orešković**, slikarica, studirala je na Višoj školi za umjetnost i obrt, a potom u Beču. Bila je nastavnica crtanja. **Zdenka Ostović-Pexidr**, slikarica, studirala na akademijama u Zagrebu i Münchenu. Ostavila je značajan slikarski opus, a bavila se i izradom inscenacija za kazalište te ilustriranjem i opremom knjiga. **Slava Raškaj**, slikarica, svakako najznačajnije ime među hrvatskim slikaricama, a prema riječima M. Peića »njezini akvareli predstavljaju najviši domet u hrv. akvarelom slikarstvu potkraj XIX i poč. XX stoljeća«, uopće. U zbirci dra Kovačića nalazi se njezin pastel »Žuti pijetao i bijela kokoš« iz oko 1902. godine. **Nasta Rojc**, slikarica, jedna od najznačajnijih umjetničkih ličnosti među slikaricama prve pol. 20. stoljeća. Slikarstvo je učila kod O. Ivekovića, a kasnije na akademijama u Beču i Münchenu. Ostavila je zamašan opus svojih djela. Dr Kovačić posjeduje više od 50 njezinih radova te znatnu dokumentaciju o njezinom privatnom životu. Ta cjelina omogućila je priređivanje izložbe u spomen 100-godišnjice rođenja Naste Rojc, 1983. godine, u »Galeriji Buljat« u Zagrebu. Tako dr Kovačić, prema vlastitoj izjavi, upotpunjuje rad velikih muzejsko-galerijskih ustanova, kojima upravo ovakva imena i događaji, iz raznih razloga, izmiču.

U zbirci dra Josipa Kovačića nalaze se i djela slikarica **Mary Stiborsky**, **Jelke Struppi-Wolkensperg**, **Šandor Reske** i **Lucie Kučera-Buchmeister**. Djelujući na marginama društvenog interesa, ove su žene pokazale zavidnu samosvijest, a neke su se uspjele nametnuti i kao izrazite slikarske ličnosti. Nije nevažno napomenuti da su sve, ovdje navedene umjetnice, bile iz barem dobrostojećih, građanskih obitelji, a neke i iz izuzetno bogatih plemenitaških kuća. Njihov život, a ne samo djelo, poslužiti će, mo-

žda, za neku buduću, sociološku analizu.

Osim za žensko slikarstvo rečenog razdoblja, dr Josip Kovačić se paralelno zanima i za slikarstvo 19. stoljeća. U njegovoj je zbirci zastupljeno nekoliko značajnih slikarskih imena tog razdoblja kao: Simonetti, Moretti, Siffert, Mücke, Poša, a po svemu sudeći i Vjekoslav Karas, o čemu osobno piše dr Kovačić.

Zbirka, za sada, nije otvorena za javnost, zbog nepovoljnih prostornih uvjeta za adekvatnu muzeološku prezentaciju. Međutim, susretljivošću dra Kovačića, povjesničari, povjesničari umjetnosti i stručnjaci srodnih interesa, koriste materijal ove zbirke koja većim dijelom nije publicirana i nepoznata je javnosti.

ABSTRACT

Private collection of dr Josip Kovačić, Zagreb

Lj. Kanižaj

The private collection of dr Josip Kovačić in Zagreb is specific in its content and treatment of objects.

J. Kovačić is interested in the life and work of female artists from Croatia, born in the 19th century. The collection consists of art works — paintings, pastels, drawings and sketches — from ten female artists. The uniqueness of this collection is that the collector has not limited his interest, as the majority of others, to mere art works, but has enriched it, wherever possible, with documents on the private lives of the artists, the period of their education and contacts with other artists in attempt to enlighten their complete personalities. His collection possesses several family albums of photos as well as documents on the income of the families. He still makes precise records of conversations with living persons.

These documents, besides providing comprehensive picture of the artistic habitus of every single artist, represent a valuable record of life in the past epoch.

The collection is not open to the public because of the bad facilities for housing the material in an adequate, museological manner.